

Vytas Jaugėla: įvairiapusis žmogus ir menininkas

Vytas Jaugėla. A.Kuprelytės n.

„Pasauli, koks tu nuostabus! O mes, tavo vaikai, penki niekadėjai, neklaužados skynėmės sau kelią, kad būtumėm tuo, kas esame.

Tėvas visus palaimino: „Tu būsi vaistininkas, tu – agronomas, tu – karininkas, tu – pienininkas, o mažiausia, pati geriausia, - mokytoja“. Savarankiškas gyvenimas, prasidėjęs nusususio kolūkio agronomu, kareivėliu, vėl kolūkinės valstietijos atstovu, persipindamas su meno saviveikla, agitbrigadomis, nuolatinėmis repeticijomis, viską pavertė dideliu vaidinimu.

Fotografija, tapyba, drožyba mane įsuko į savotišką ratą, iš kurio ištrūkti nebeįmanoma. Kopyltstulpiai, kryžiai, parodos, noras padaryti geriau, daugiau, gražiau tiesiogines pareigas paverčia niekais. Dar daug ką reikia padaryti, o laiko lieka vis mažiau ir mažiau...“

Vytas Jaugėla

Kiekvieną kartą susitikusi su Gintališkėje gyvenančiu Vytu Jaugėla žinau, kad pokalbis su juo niekuomet nebus nuobodus, greičiausiai, linksmas, nors šio žmogaus gyvenimas, ne visada, ypač pokario laikotarpyje, buvo lengvas. Tačiau menininko sugebėjimas iš šalies į viską pažvelgti su tik jam vienam būdingu išskirtiniu humoro jausmu ir žmogiškosios prigimties išmanymas daro jį išskirtiniu. O ir vienu žodžiu jo neįmanoma apibūdinti. „Menininkas, fotografas, kino mėgėjas, medžio drožėjas, tapytojas, senienų rinkėjas, daugelio kultūrinių renginių organizatorius. 2000 m. priimtas į tautodailininkų sąjungą,“ - taip apie jį rašoma daugelyje informacijos šaltinių.

Vytas Jaugėla gimė 1938 m. spalio 18 d. Raseinių rajone, Paupio kaime. Vyto tėvas Povilas Jaugėla dirbo vargoninku, aviacijos raštinėje, baigė mokytojų seminariją. „Buvo smetoninis mokytojas“, - pasakoja V. Jaugėla. „Mama Zofija baigė Rietavo žemės ūkio mokyklą, buvo namų šeimininkė žemaitė. Aš pats esu nei aukštaitis, nei žemaitis, bet prijaučiantis žemaičiams“, - juokauja menininkas. Jaugėlų šeimoje augo penki vaikai: trys broliai ir dvi seserys.

Menininkas save vadina karo vaiku, nes Jaugėlų šeimai teko pergyventi sunkius laikus. Jų troboje buvo įsikūrusi karo ligoninė, klėtyje – vokiečių štabas. Apie sunkius karo ir pokario metus jis taip prisimena: „Pavasaris, vasara, auksinis ruduo paslėpė medžius puošiusius lapus, medžiai pasidarė pilki, rūstūs. Gyvenimas eina, ne eina, o bėga. Kaip į daugelį namų karas pasibeldė ir į mūsų trobą. Įsikūrė vokiečiai. Virš stogo atburbė rusų mirtininko lėktuvus. Šaudė į langus, į kiemą. Norėjo išprovokuoti ugnį. Niekas į jį nešovė. Paskraidęs nuskrido. Mane tėvas užkišo už pečiaus, kad neužkliūtų kokia paklydusi kulka. Atėję lauko žandarai įsakė palikti namus ir kraustyti į kitą kelio

pusę, nes kelias – tai fronto linija. Kaimynai priglaudė daržinėje. Atėjo ruduo, o karas dar nesibaigė. Prie vežimo prisirišome dvi karves, į vežimą įdėjom didžiulę pintinę su knygomis, juodą šuniuką, keletą daiktų. Patraukėm iš Raseinių rajono Paupio kaimo į Šilalės rajono Palokysčio kaimą, pas mamos brolių. Karas yra karas, tačiau gyvenimas eina savo vaga. Susirinkę panos, vaikai pasakodavo baisias istorijas, o mes, vaikai, susikėlę kojas ant suolo, bijodavome išeiti net į lauką... Pasibaigė karas. Tėvas buvo mokytojas, todėl pirmiausiai atkūrė pradžios mokyklą. Klasėje buvo mūsų dvi lovos, dvi eilės mokyklinių suolų. Į klasę įeinant - pilnas koridorius klumpių. Ant sienos klasėje buvo pakabintas Dievo motinos paveikslas. Atėjo rusai, paėmė, nukabino tą paveikslą ir per langą išmetė. Trobos, kurioje gyvenom, nebeliko, o gyvenimas eina. Reikėjo mokytojų buvusiam prūsų kraštui. Pagėgių raj., Rūkai. Gražuolė mokykla – sodai, prikasti apkasų... Viskas, kaip žmonės sako, „kaip po karo“. Išvalė klases, sutvarkė aplinką. Mokykla vėl atgijo (joje V.Jaugėla baigė tris klases – aut.past.). Dauguma žmonių buvo beraščiai. Reikėjo juos išmokyti rašyti. Visur pilna šovinių, šautuvų. Oi, kaip kliūdavo nuo mamos, už tai aš iki ašarų jai dėkingas. Karas žmones padarė nuoširdesniais. Mūsų šeimoje prieglobstį rado ne vienas Klaipėdos krašto vokiečiai. Ištremiti mamos seserų vaikai... Su visais dalinosi tuo pačiu kąsniu, namų šiluma. Mama sakydavo, kad čia vokiečių žemė, reikia trauktis į Žemaitiją. 1949 m. nusipirko pusę trobos Laukuvoje ir ten pabaigė savo sudėtingą kelionę šioje žemėje. Stigo duonos. Prie duonos puskepalio reikėjo atsistoti eilėje iš vakaro. Todėl baigus 7 klases Laukuvos vidurinėje mokykloje išsiuntė mokytis į Rietavo žemės ūkio technikumą. Aš norėjau į meno mokyklą, tačiau tėvas pasakė: „Visi menininkai yra ubagai ir pijokai. Šeimoje bus agronomas, bus ir duonos“. Technikume išmokė mylėti darbą, džiaugtis gyvenimu. Subūrėme dramos ratelį. Pastatėme Fonvizino „Nesubrendėlių“. Vaidinau Mitrofanušką. Paprašėme pagalbos Klaipėdos dramos teatro. Atvažiavo nusipelnęs artistas Vytautas Kancleris. Nuostabus žmogus. Visus „pastatė ant ausų“. Pasakė, kad per naktį išmokčiau šokti „Kazačioką“ – išmokau. Mūsų spektaklis turėjo didžiulį pasisekimą. Trims artistams paruošė rekomendacijas į dramos mokyklą, bet mes nevažiavome, kad neišjuoktų, sakys: „Agronomai – tikri artistai“. 1957 m. baigus technikumą, paskyrė į Varnių rajoną, Požerę, Čiapajevo vardo kolūkį, kuriame tris mėnesius teko dirbti. Iš čia – į armiją. Armijoje reikėjo menininkų apipavidalintojų. Juos kareiviai vadino simulantais. Aš buvau ne tik pulko, bet ir divizijos simulantas. Grįžus iš armijos atvažiavo partijos komiteto instruktorius ir pareiškė, kad reikia važiuoti į Rietavo rajono „Jūros“ kolūkį. Žemės – kaip pas dabartinį ūkininką, 2 arkliai, 20 triušų, 30 avių, 60 vištų. Karvutės šiaip taip nueidavo prie upelio atsigerti ir ne visos sugebėdavo sugrįžti. Bet saviveikla gyvavo. Nuostabūs vyrų balsai, dar nuostabesnis šokių kolektyvas ir šauniausia to kaimo mergina, kultūros namų meno vadovė Zuzana, kuri tapo mano žmona. Gyvename kartu - greit bus 55 metai. Toliau – Dotnuva, Respublikinė žemės ūkio vadovujančių kadru mokykla“.

V. Jaugėla dirbo Žadvainių, Gegrėnų, Dovainių, Gintališkės kolūkiuose pirmininko pavaduotoju, o kai kur – pirmininku. 1990-1995 metais buvo Platelių apylinkės viršaitis. Vėliau dirbo Gintališkės kultūros namų direktoriumi, dabar - pensininkas.

Apie gyvenimą Gegrėnuose ir Dovainiuose Jaugėla prisimena: „Gegrėnai – kolūkio pirmininkas. Bet visur vilkosi meno saviveikla, tapyba, drožyba. Gegrėnuose suvaidinome Kazio Sajos „Palangos liūtą“... Jungėsi kolūkiai, teko keliauti iš vietos į vietą. Dovainiai“. Čia V.Jaugėla dirbo pirmininko pavaduotoju politiniam masiniam darbui. Kultūrinis darbas virte virė. „Nutarėme atkurti Morę. Senieji žmonės - P. Narbutas, S. Latakas, J. Alšauskas, pravarde Bambelis, - buvo gana aktyvūs. Visą dieną dirbome, kol Morė sukosi ir su spragilu mojavo“, - prisimena menininkas.

„Nusipirkau siaurajuostę filmavimo kamerą. Viską įamžinau. To filmo apie Užgavėnes (berods, 1973 ar 1974 m.) fragmentus panaudojo režisierius A. Stonys, kurdamas filmą apie Platelių varpą.

Filmo tituose parašyta, kad dėkoja už suteiktą archyvinę medžiagą“. Paskui Jaugėla nusipirko kitą filmavimo kamerą, kurią buvo nusižiūrėjęs. Kazys Striaupa ją parvežė iš Klaipėdos. Su ja filmavo viską: savo šeimą, keliones. Sūnus visą medžiagą iš senų juostų suskaitmenino.

Dabar V.Jaugėla turi kamerą su diskeliais, su kuria važiuoja į visas keliones.

Pomėgis fotografijai V.Jaugėlos gyvenime atsirado maždaug vienu metu su filmavimu. Rietavo technikume menininkas mokėsi kartu su dabartiniu laikraščio „Žemaitis“ fotografu Vladu Gaudiešiumi, kuris turėjo fotoaparata „Liubitelj“ Tokį pat įsigijo ir V.Jaugėla. Kai V.Gaudiešius nusipirko „Smieną“, V.Jaugėla taip pat tokią įsigijo. Kad užsidirbtų pinigų fotoaparatai, per vasarą dirbo įvairius darbus, net malkas pjovė. Studijų draugai patys ir nuotraukas ryškindavo.

Paišyti V.Jaugėla mėgo nuo pat vaikystės. Ir jam tai sekėsi. Dar besimokydamas Laukuvos mokykloje, taip gerai piešė, kad piešimo mokytojas nepatikėdavo, kad tai Vytas padarė. Manydavo, kad sesuo jam padėjo. Laukuva, kaip sako Jaugėla, garsėjo menininkais. Ir tas jį skatino „įkišti nosį į tą jų būrį“.

Tapymą ant drobės V.Jaugėlą išbandė dar tarnaudamas tarybinėje armijoje. Buvo patekęs į aštuntą batalioną, kuriame ruošė karininkus. Vienam karininkui paprotinus, kad neverta mokytis karininku, V.Jaugėla, kaip pats juokauja, „įsitrynė į chudožnikus (liet. dailininkus)“. Teko piešti visokius plakatus. Pas Jaugėlą ateidavo pasikalbėti tada apmokymuose buvę režisieriai Vytautas Žalakevičius, Robertas Verba.

Menininkas su humoru prisimena apie vieną nepavykusį piešimo eksperimentą ideologine tema. Jis ruošėsi išeiti atostogų. Menininkui buvo liepta ant drobės užrašyti šūkį „Komunizmas nugalės kapitalizmą“. Jis užrašė: „Kapitalizmas nugalės komunizmą“. Kapitonas liepė perskaityti paraidžiui. Perskaičius Jaugėlai pasirodė, kad raidžių netrūksta. Tada liepė skaityti žodžius. Žodžiai kaip žodžiai. Karininkas užriko: „Balvone, pagal mintį skaityk!“ Tuomet menininkas suprato, ką parašė. Taip jo atostogos „nuplaukė“.

Verta paminėti laikotarpį, kada V.Jaugėla buvo Gintališkės kultūros namų direktoriumi ir vadovavo vaikų dramos būreliui kokius penkis ar šešis metus. „Gintališkės kultūros namai buvo vieninteliai Plungės rajone, kurie sėjo tą nesąmonę“, - šmaikščiai juokauja menininkas. Patiko jam dirbti su vaikais, ir vaikams patiko vaidinti. Ne vieną scenarijų menininkas yra sukūręs. Kada pritrūkdavo scenarijų, pats imdavo kokį kūrinį ir adaptuodavo scenai. Ir reikalingas spektakliui dekoracijas pats darė, paišė. Žiemą kultūros namuose būdavo šalta, tad jas paišyti parsinešdavo į namus. Ir repeticijos vykdavo pas Jaugėlas, troboje. Buvo kokie 12-13 vaikų – aktorių. Rašant scenarijų, V. Jaugėla iš anksto žinojo, koks vaikas kokį vaidmenį sugebės atlikti, o koks – ne.

V.Jaugėla kolekcionuoja pinigus ir pieštukus. Pinigai (cariniai rubliai, vokiečių markės, litai ir kiti) į storiausią albumą nebetelpa. Pieštukų yra surinkęs virš šimto iš įvairiausių šalių.

Menininkas mėgsta skaityti knygas. Toje vietoje, kurioje drožia, pasideda kokią nors knygą. Drožinėjant padaro pertraukėlę, kurią skiria skaitymui. Truputį paskaito ir vėl drožinėja. Grįžęs iš Romos, perskaitė knygą „Vatikanas“, kuri jam paliko didžiulį įspūdį. Mėgsta skaityti knygas istorine tema, taip pat knygas apie įdomias asmenybes. Neskaito detektyvų, meilės romanų – „tų skystalų“, kaip pats sako.

Kelias rusiškas knygas iš sovietinio laikotarpio V.Jaugėla yra padovanojęs Žemaitijos nacionalinio parko direkcijai, kuriant Šaltojo karo ekspoziciją.

Kelionės – dar vienas V.Jaugėlos pomėgis. Dar tarybiniais laikais aplankė daug buvusios Sovietų Sąjungos respublikų. Dabar, turėdamas daugiau laiko, nes atsisakė ūkio, per metus nuvyksta į bent vieną šalį. Ne kartą buvo Prancūzijoje, aplankė Angliją, Italiją.

Mėgsta V.Jaugėla ką nors ir parašinėti. Turi „sąsiuvinuką-šiukšlinuką“, kuriame surašyta visa jo kūryba. Reikia Užgavėnėms kažko, prašom, sukurta, kokiai kitai šventei – taip pat. Su švelnia ironija jis žvelgia į gyvenimą, suprasdamas jo greitą tėkmę ir senatvę, artėjimą prie tos ribos, kurios dar nė vienas neišvengė:

„Metai, kaip sūriai,

Lentynoj sudėti,

Suaižėję, pelėti,

Tad kur juos padėti.

Metų naštos kitam neuždėsi,

Teks krimsti tą sūrį,

Kartu ir pelėsi,

Ir taip, kol „šaukštą padėsi“.

V.Jaugėla

Paklaustus, kokie jo tolimesni kūrybiniai planai, jis šmaikščiai juokauja: „Ateities planai – numirti, kad nekeltum žmonėms rūpesčių“.

Tačiau menininkas turi ir rimtesnių užmanymų: reikės kibti daryti didelį medžio darbą, kurį yra numatęs.

Vieną didelį gyvenimo planą V.Jaugėla jau yra įvykdęs. Su žmona Zuzana, visą gyvenimą dirbusia kultūros srityje, užaugino penkis vaikus. Vyriausiasis sūnus Artūras gyvena Šiaulių krašte, universitete dėsto fotografiją. „Apsiženijo su dviračiu“, - juokauja menininkas, nes sūnus labai mėgsta važinėti dviračiu. Dukra Jūratė yra baigusi veterinariją, dirba Gintališkės pieno surinkimo punkte. Dukra Audra dirba Daugėdų bibliotekoje. Dukra Vaida, ištekėjusi už prancūzo, su šeima gyvena Versalyje. Dukra Donata šiuo metu gyvena Anglijoje, Londone, ten dirba vienoje didelėje įmonėje.

Anūkų taip pat nemažai. Paklaustas, kiek, Jaugėla mėgina skaičiuoti – aštuoni. „Proanūkiai – ciele do“, - šmaikštuoja menininkas.

Paklaustas, ar yra patenkintas gyvenimu, V.Jaugėla rimtai atsako: „Kad mama dabar pamatyty... Kaip mes sunkiai gyvenome, vertėmės, ir kaip mes dabar gerai gyvename. Kai gali savęs nevaržyti. Aš asmeniškai esu labai patenkintas gyvenimu. Kai ir būna sunkių gyvenimo momentų, bet visumoje gyvenimas yra pasaka“.

Aušra Brazdeikytė

Straipsnis išspausdintas kultūros savaitraštyje „Žemaičių saulutėje“, 2015 m. lapkričio 27 d., Nr.21 (750).